

пов'язані із отриманням неправомірної вигоди. Тепер такі діяння є виключно кримінально караними діяннями.

5. В рамках приведення національного законодавства до Кримінальної конвенції боротьби з корупцією в новій редакції була викладена також стаття 354 Кримінального кодексу України (одержання незаконної винагороди працівником державного підприємства, установи чи організації). Злочин одержав нову назву – підкуп працівника державного підприємства, установи чи організації. Як і раніше суб'єктом даного злочину є особи, які не є службовими, тобто мова йде, наприклад, про випадки отримання лікарем «подяки» від пацієнта за лікування останнього тощо.

Проте, якщо раніше відповідальність наставала лише за одержання такої вигоди шляхом вимагання, то тепер вимагання неправомірної вигоди є лише кваліфікуючою ознакою, тобто не є обов'язковою.

По аналогії із ст. 368 КК України, статтею 354 КК України передбачено відповідальність не лише за отримання, але і за прийняття відбійки/пропозиції отримання в подальшому неправомірної вигоди.

Крім того, відтепер кримінальнокараними є також сама пропозиція/обіцянка чи надання неправомірної вигоди працівнику державного підприємства, установи чи організації, який не є службовою особою. Таким чином, суб'єктом даного злочину в нашому випадку, окрім лікаря, може виступати і пацієнт. Причому останній звільняється від відповідальності, якщо стосовно нього мало місце вимагання, про що він повідомив компетентні органи до моменту пред'явлення йому підозри у вчиненні даного злочину.

Зменшено також мінімальний розмір неправомірної вигоди, необхідний для складу даного злочину, із двох до 0,5 розміру неоподаткованого мінімуму доходів громадян. На даний час зазначений мінімум становить 573,5 грн.

Слід також зауважити, що при викладенні статті 354 КК України в новій редакції, законодавцем була збережена прив'язка до державної форми власності підприємства, установи, організації, у зв'язку з чим можна стверджувати, що формально суб'єктом даного злочину є працівники, що не є службовими особами, лише державних закладів охорони здоров'я.

Нагадаємо, що посадовими особами юридичних осіб публічного права, до яких відносяться державні та комунальні заклади охорони здоров'я, є особи, які займають постійно чи тимчасово посади, пов'язані із виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських функцій. В нашому випадку до посадових осіб відносяться керівники закладу охорони здоров'я, його заступники, керівники структурних підрозділів та їх заступники, керівники ділянок робіт тощо. Таке трактування не позбавлено недоліків та дискусії, проте його автором є Міністерство юстиції України, як спеціальноуповноважений орган у сфері здійснення антикорупційної політики. Відтак, поки не буде іншого, даним тлумачення потрібно користуватися і застосовувати на практиці.

Крім того, не варто забувати, що притягнення особи до адміністративної чи кримінальної відповідальності за корупційні правопорушення, пов'язані з порушенням обмежень, передбачених Законом України «Про засади запобігання і протидії корупції», тягне за собою обов'язкове звільнення з роботи (служби) протягом трьох днів з дня отримання відповідної копії рішення суду. В цей же час, такий наслідок настає лише у випадку, якщо таке правопорушення пов'язане з порушенням саме обмежень Закону №3206-VI. Відтак, звільнення не має застосовуватися у випадках притягнення до відповідальності за невиконання антикорупційних обов'язків, наприклад, несвоєчасне подання декларації, неповідомлення про конфлікт інтересів.

Перелік антикорупційних заходів, а також осіб на яких вони поширюються, відповідальність за корупційні правопорушення наведені у таблиці, що викладена в Офіційній газеті «За медичні права».

Андрій Варав, голова Львівської міської організації Профспілки працівників охорони здоров'я України, адвокат

Питання захисту професійних прав лікарів, на мою думку, складають достатньо об'ємний напрямок теоретичної та практичної діяльності, яка стосується сфери правових, медичних, соціальних, історико-культурних знань суспільства в цілому.

У межах сьогоденного обміну думками з колегами – юристами хотілось би спільно подумати, проаналізувати основоположні теоретико-прикладні засади питання захисту професійних прав лікарів. За наявним об'ємом цієї теми практично нереально у межах одного семінару ґрунтовно дослідити всі питання даної проблематики. Тому сьогодні ми лише починаємо формувати свої підходи, узагальнювати наш досвід з тим, щоби, у випадку зацікавленості аудиторії цими питаннями, в подальших наших семінарах ми могли би зосередити свою увагу на окремих темах.

За мету тематичних семінарів по темі «Проблемні питання розгляду спорів про захист професійних прав лікарів» пропоную визначити наступне: формування методологічних засад матеріально-правової та процесуально-правової позиції лікаря/закладу охорони здоров'я в процесі вирішення по суті спорів за позовами пацієнтів про відшкодування шкоди, заподіяної неналежним лікуванням.

Якщо звернутись до такої категорії як «професійні права лікарів», то, насамперед, доцільно проаналізувати положення статті 77 Закону України «Основи законодавства України про

охорону здоров'я». З метою методологічного забезпечення аналізу вказаної правової норми, а особливо враховуючи, що вказаний перелік прав немає вичерпного характеру, на мою думку, доцільно провести класифікацію правових норм за критерієм «вид правовідносин». Таким чином, відзначимо професійні права лікаря, які впливають:

- з трудових правовідносин (напр., право на заняття медичною і фармацевтичною діяльністю відповідно до спеціальності та кваліфікації; право на належні умови професійної діяльності; на підвищення кваліфікації, перепідготовку не рідше одного разу на п'ять років у відповідних закладах та установах, на скорочений робочий день і додаткову оплачувану відпустку у випадках, встановлених законодавством; право на обов'язкове страхування за рахунок власника закладу охорони здоров'я у разі заподіяння шкоди їх життю і здоров'ю у зв'язку з виконанням професійних обов'язків у випадках, передбачених законодавством);

- з цивільних правовідносин (напр., право на судовий захист професійної честі та гідності, право автора; право на безоплатне одержання у власність земельної ділянки в розмірі, передбаченому законом);

- з адміністративних правовідносин (напр., право на соціальну допомогу з боку держави у разі захворювання, каліцтва або в інших випадках втрати працездатності, що настала у зв'язку з виконанням професійних обов'язків).

У цьому зв'язку звертаю увагу колег на постанову Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 01.03.2013 № 3 «Про деякі питання юрисдикції загальних судів та визначення підсудності цивільних справ», яка розрізняє правила різних видів судочинства: цивільного та адміністративного стосовно конкретних спорів, зокрема, з участю фізичних осіб.

Для прикладу. Ми згадали про право лікаря на на судовий захист професійної честі та гідності. Так ось, Пленум Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ у пункті 4 вищенаведеної постанови роз'яснив наступне: «4. З урахуванням положень статті 15 ЦПК та положень статей 1, 12 ГПК справи про захист гідності, честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної чи юридичної особи підлягають розгляду в порядку цивільного судочинства, оскільки характер спірних правовідносин є цивільно-правовим, незалежно від суб'єктного складу, за винятком справ про захист ділової репутації між юридичними особами та іншими суб'єктами підприємницької діяльності у сфері господарювання та іншої підприємницької діяльності, що розглядаються у порядку господарського судочинства. Справи про захист гідності, честі та ділової репутації розглядаються в порядку цивільного судочинства і в тому випадку, коли стороною є органи державної влади та/або органи місцевого самоврядування (суб'єкт владних повноважень)».

При цьому звертаю Вашу увагу, що предметом нашого аналізу є лише ті права людини, які пов'язані з правовим статусом особи, що провадить професійну діяльність з медичної практики (тобто, професійні права лікаря), а не будь-які інші права цієї ж категорії фізичних осіб, які не пов'язані із здійсненням професії лікаря.

З тим, щоби забезпечити ефективність ми звужуємо поле нашого дослідження до одного аспекта реалізації професійних прав лікарів, а саме: правові відносини «заклад охорони здоров'я – лікар – пацієнт»

Судові позови пацієнтів до лікарів, закладів охорони здоров'я про відшкодування шкоди, заподіяної неналежним лікуванням, мають свою специфіку, яка полягає у наступному:

- 1) комплексний медичний, соціальний, історико-культурний та правовий характер цього питання,
- 2) відсутність страхування професійної відповідальності лікарів, а також відсутність бюджетного фінансування закладів коштами, призначеними на виплату відшкодування,
- 3) недосконала правова база практичної медичної діяльності, в тому числі меж відповідальності лікаря,
- 4) відсутність галузевих узагальнень юридичної, в тому числі судової, практики у таких справах,
- 5) відсутність єдиної правової політики закладів.

У цьому контексті пропоную колегам висловитись стосовно підготовки окремих, тематичних семінарів, які були би присвячені таким темам:

- правові аспекти надання медичної допомоги;
- судова практика у справах про відшкодування шкоди, заподіяної неналежним лікуванням;
- особливості процесуальних форм захисту професійних прав лікарів;
- проведення судових експертиз у справах про відшкодування шкоди, заподіяної неналежним лікуванням;
- правовий режим інформації в системі охорони здоров'я;
- розмежування деліктної та договірної відповідальності лікарів;
- обов'язки пацієнта та його відповідальність.

Належним науковим підґрунтям цієї теми, перш за все, є поняття правового статусу особи в цілому і лікаря, зокрема.

У науковців теорії держави і права немає одностайної думки щодо поняття, а, отже, й структури «правового статусу особи». Так, одні вчені включають до структури правового статусу виключно суб'єктивні права і обов'язки, інші додають відповідальність, гарантії прав, а окремі вчені включають до структури правового статусу громадянство.

Стосовно спеціального правового статусу лікаря, з точки зору практики, на мою думку, доцільно робити акцент на трьох складових елементах цього правового статусу:

- суб'єктивне право (це певні можливості людини, котрі необхідні для задоволення потреб її існування, тобто це міра можливої поведінки);
- суб'єктивний обов'язок (це необхідність певної поведінки, це міра належної поведінки);
- юридична відповідальність (це закріплений у законодавстві і забезпечуваний державою юридичний обов'язок правопорушника зазнати примусового покарання певних благ, що йому належали).

У цьому контексті відзначу наукову працю професора Рабіновича П.М. «Основи загальної теорії права та держави», Львів, 2007 р..

Проаналізувавши поняття правового статусу особи, його структуру звернемося до нормативно визначеного поняття лікаря. Законодавець у статті 34 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» визначив таке поняття наступним чином: «Стаття 34. Лікуючий лікар – лікар закладу охорони здоров'я або лікар, який провадить господарську діяльність з медичної практики як фізична особа – підприємець і який надає медичну допомогу пацієнту в період його обстеження та лікування».

Зверніть увагу, що, з правової точки зору, лікар виступає самостійною процесуальною фігурою лікувального процесу, незалежно від того чи провадить він лікарську діяльність як фізична особа – підприємець чи як найманий працівник закладу охорони здоров'я.

Мета проведеного аналізу поняття «правовий статус особи» та його структури визначається вимогами актів чинного законодавства України, зокрема, щодо предмету доказування по цивільних справах та диспозитивним характером цивільного процесу судочинства в цілому.

Правова природа відносин пацієнта та лікаря, як рівних суб'єктів, відносини яких врегульовані нормами цивільного права дозволяє нам зробити висновок, що спори між цими суб'єктами є приватно-правовими. Так, частина перша статті 1 Цивільного кодексу України визначаючи відносини, які регулюються цивільним законодавством, встановлює, що цивільним законодавством регулюються особисті немайнові та майнові відносини (цивільні відносини), засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників.

Щодо наукових джерел сьогоденної нашої теми пропоную учасникам семінару ознайомитись з монографією Савицької Алоїзи Миколаївни «Возмещение ущерба, причиненного ненадлежащим врачеванием», Львів, 1982 р..

У цій монографії досліджуються наступні проблеми:

- цивільно-правова відповідальність лікувальних закладів та лікарів за шкоду, заподіяну ушкодженням здоров'я внаслідок неналежного лікування,
- зміст медичної деонтології як нормативної основи лікувального процесу,
- правова природа відносин по наданню медичної допомоги,
- характер цивільної відповідальності лікувального закладу та її підстави,
- критерії протиправності лікування,
- поняття вини медпрацівника;
- а також правові проблеми лікарської помилки.

Ця монографія видана тиражем 3000 примірників, для бажаючих пропоную електронну версію, замовлення можна відправити на мою електронну пошту: angryv@yahoo.com

Практика показує, що детальний ґрунтовний аналіз суспільних відносин між лікарем та пацієнтом, які будучи врегульованими нормами права, стали спірними об'єктивно потребує дослідження правового статусу кожного з учасників спірних відносин: лікаря, пацієнта і, як правило, закладу охорони здоров'я, в якому працює лікар. Лише виходячи з аналізу правового статусу кожного з учасників спірних правовідносин ми можемо, зокрема, визначити нормативну підставу тієї чи іншої претензії, того чи іншого позову. Саме тому ми приділили увагу структурі правового статусу особи, яка, по своїй суті, є універсальною формулою для кожного з осіб – учасників спору.

Ураховуючи професійну підготовленість аудиторії пропоную звернути увагу на дисертаційне дослідження Спектор Ольги Михайлівни на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук «Альтернативні способи вирішення цивільно-правових спорів» (ця дисертація була захищена у 2012 році, Київський національний університет імені Тараса Шевченка). У цій дисертації ґрунтовно висвітлюються окремі способи альтернативного, тобто позасудового, способу вирішення цивільно-правових спорів взагалі, зокрема, претензійний порядок, медіація-арбітраж, міні-суд, омбудсмен та інші. Очевидно, що окремі способи актуальні і для цивільно-правових спорів з приводу заподіяння шкоди здоров'ю, а, отже, вони можуть стати предметом й наших практичних семінарів в майбутньому.

Оксана КОКОЦЬ, юристконсульт Західноукраїнського спеціалізованого дитячого медичного центру

Правове забезпечення лікувальних установ базується на конституції України, законах України та інших галузевих нормативно-правових актах. Статут є основним нормативно правовим актом, який регулює діяльність установи. На жаль, депутати місцевого рівня при затвердженні статуту медичного закладу грубо порушують чинне законодавство намагаючись урізати повноваження головного лікаря та його підпорядкованість департаменту охорони здоров'я.

Великим недоліком в діяльності лікувальних установ є відсутність у відділі кадрів медичних закладів фахівців з юридичною освітою, що призводить до значних помилок і порушення прав працівників. Неналежним чином ведуться посадові та робочі інструкції працівників, не ознайомлені працівники з колективними договорами, правилами внутрішнього розпорядку.

Пропоную провести конференцію для кадрів та бухгалтерів установ з питань заробітної плати, пільг та порядку нарахування та виплат, відповідальності за порушення прав медичних працівників.